

**Nacionālās alkoholisma ierobežošanas padomes
sanāksmes**

PROTOKOLS

Rīgā

Datums:	25.04.2024.	Nr.	1/2024
Sākums:	13.00	Beigas:	15.30
Norises vieta:	Veselības ministrija, 309.telpa		
Vada:	Hosams Abu Meri – veselības ministrs		
Piedalās (Padomes locekļi):	Vārds Uzvārds, amats	Piedalās	
	Jana Feldmane, Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta direktore	☒	
	Ingus Alliks, Labklājības ministrijas valsts sekretārs	☒	
	Laila Ābola, Latvijas Brīvo arodbiedrību savienības pārstāve, Lauksaimniecības un pārtikas nozaru arodu biedrības priekšsēdētāja	☐	
	Astrīda Stirna, Rīgas Psihiatrijas un narkoloģijas centrs Narkoloģijas palīdzības dienesta vadītāja	☒	
	Pēteris Leiškalns, Latvijas Darba devēju konfederācijas sociālās drošības un veselības aizsardzības eksperts	☒	
	Dzintars Mozgis, Slimību profilakses un kontroles centra direktora vietnieks sabiedrības veselības un profilakses jautājumos	☒	
	Gunta Pužule, Finanšu ministrijas Netiešo nodokļu departamenta Muitas un akcīzes nodokļa nodaļas vadītājas vietniece (Solvitas Āmares – Pilkas vietā)	☒	
	Baiba Mūrniece Kultūras ministrijas Kultūrpolitikas departamenta direktore	☒	
	Agnese Zīle, Iekšlietu ministrijas Nozares politikas departamenta vecākā eksperte (Imanta Zaķa vietā)	☒	
	Henriks Danusēvičs, Latvijas Tirgotāju asociācijas prezidents	☐	
	Dace Ugare, Zemkopības ministrijas Veterinārā un pārtikas departamenta direktores vietniece	☒	
	Baiba Baškere, Izglītības un zinātnes ministrijas Departamenta direktore pedagogu un pieaugušo izglītības jomā	☒	
	Didzis Brūklītis, Ekonomikas ministrijas Iekšējā tirgus departamenta Konkurences, tirdzniecības un patērētāju tiesību nodaļas vadītājs	☒	
	Valdis Oztulis, Aizsardzības ministrijas Aizsardzības plānošanas un analīzes departamenta direktors	☒	
	Uldis Reimanis, Satiksmes ministrijas valsts sekretāra vietnieks	☒	
	Ilze Rudzīte, Latvijas Pašvaldību savienības padomniece veselības un sociālajos jautājumos	☐	
Pieaicinātie*:			

	Artjoms Uršulskis , Veselības ministrijas parlamentārais sekretārs	☒
	Renāte Gremze , Veselības ministra biroja vadītāja	☒
	Līga Āboliņa , Veselības ministra padomniece juridiskajos jautājumos	☒
	Pēteris Apinis , Veselības ministra padomnieks sabiedrības veselības jautājumos	☒
	Elēna Zviedre , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte	☒
	Anna Strapcāne , Veselības ministrijas Komunikācijas nodaļas komunikācijas speciāliste	☒
	Aija Pelne , Slimību profilakses un kontroles centra Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vadītāja	☒
	Kate Vulāne , Slimību profilakses un kontroles centra Pētniecības un veselības statistikas departamenta Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vecākā sabiedrības veselības analītiķe	☒
	Maija Kalpiša , Slimību profilakses un kontroles centra Veselības veicināšanas vadības nodaļas vadītāja	☒
	Jānis Kalniņš , Satiksmes ministrijas Sabiedriskā transporta pakalpojumu departamenta direktora vietnieks	☒
	Santa Buša , Ekonomikas ministrijas Konkurences, tirdzniecības un patērētāju tiesību nodaļas vecākā eksperte	☒
Protokolē:	Elēna Zviedre , Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte	
Darba kārtība/ sanāksmē apspriests:		
1. Nacionālās alkoholisma ierobežošanas padomes sēdes atklāšana un sēdes darba kārtības apstiprināšana (<i>padomes priekšsēdētājs, veselības ministrs Hosams Abu Meri</i>) Veselības ministrs atklāj padomes sēdi. Informē par darba kārtībā plānotajiem jautājumiem un apstiprina sēdes darba kārtību. 2. Aktuālie alkohola lietošanas izplatības un seku rādītāji Latvijā, t.sk. skolēnu vidū, un priekšlikumi sabiedrības informēšanas pasākumiem (<i>Slimību profilakses un kontroles centra Pētniecības un veselības statistikas departamenta Atkarības slimību riska analīzes nodaļas vecākā sabiedrības veselības analītiķe Kate Vulāne, Veselības veicināšanas vadības nodaļas vadītāja Maija Kalpiša</i>) Slimību profilakses un kontroles centrs (turpmāk – SPKC) ziņo par alkohola lietošanas izplatības rādītājiem - alkohola patēriņu, alkohola lietošanas radīto kaitējumu veselībai, kā arī par īstenotajiem profilakses pasākumiem, īpaši akcentējot, ka Pasaules Veselības organizācija (turpmāk – PVO) ir ziņojusi, ka nav drošas alkohola devas un alkohola lietošana jebkurā daudzumā izraisa negatīvu ietekmi un veselību (skat. prezentāciju pielikumā).		

H. Abu Meri aicina vērtēt, vai informatīvie materiāli būs pietiekams rīks iedzīvotāju paradumu maiņai un ka jāstrādā caur izglītības sistēmu.

J. Feldmane informē, ka Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisijā pirms neilga laika aktualizēts jautājums par veselības izglītības jautājumu un materiālu integrēšanu starppriekšmetu mācību saturā, kā arī Izglītības un zinātnes ministrijai (turpmāk – IZM) uzdots sagatavot metodisko materiālu pedagogiem, kā šos izglītojošos materiālus iekļaut mācību saturā. SPKC minētais topošais materiāls par alkohola lietošanu varētu būt pirmais, kuru iekļaut mācību satura īstenošanā.

Dz. Mozgis pauž viedokli, ka no sabiedrības veselības pozīcijas raugoties, alkohola patēriņš Latvijā un tā lietošanas paradumi būtu raksturojami kā epidēmija. Mērķis, uz kuru tiekiet, varētu būt OECD vidējais rādītājs. Katra paaudze ir ar tendenci dzert mazāk, taču paaudžu maiņas jautājums nav ātrs, tie ir 25 gadi. Nav viena risinājuma, jādarbojas koordinēti, vienoti. Uzsver, ka alkohols nav pārtikas prece, bet gan inde – tie procesi, kurus izraisa alkohols organismā, nav savienojumi ar veselību. Nepieciešami pierādījumos balstīti, kompleksi risinājumi, lai samazinātu alkohola patēriņu un novērstu epidēmiju.

A. Stirna norāda, ka problēmas risināšanā būtiska ir starpnozaru sadarbība, multidisciplināras komandas darbs. Jāliek uzsvars uz veselības mācību kā atsevišķu mācību priekšmetu. Norāda, ka pedagogiem trūkst apmācību par veselības jautājumiem, jāstrādā pie pedagogu izglītošanas, lai pedagogs būtu sagatavots izmantot un integrēt mācību stundās VM un SPKC izstrādātos informatīvos materiālus, tādējādi veicinātu izglītojamo veselībpratību.

P. Leiškalns pauž atbalstu veselības jautājumu apguvei jau bērnībā. Uzsver, ka ierobežojumu ieviešana bez izglītošanas, veselības jautājumiem mācību saturā, efektu nenesīs. Izglītības jautājuma nozīmi pierāda arī dienvidu valstu dati, kur alkohola patēriņš nav tik augsts, kaut arī pieejamība ir labāka.

P. Apinis uzsver, ka tikai apvienojot visas PVO ieteiktās metodes, var samazināt alkohola patēriņu valstī. Diemžēl, Covid-19 pandēmijas periodā tika pieņemti lēmumi, kas veicināja alkohola pieejamību, atļaujot tā pārdošanu un piegādi ar distances līguma palīdzību. Ministriju vidū jābūt vienotai nostājai, turklāt nevar apelēt pie ekonomikas un uzņēmējdarbības, jo alkohola patēriņš rada lielu ekonomisko slogu. Aicina uz likumprojekta “Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā” trešo lasījumu Saeimā ietvert priekšlikumu par alkohola nodalīšanu tirdzniecības vietā, kā arī iniciatīvu par nulles toleranci pret alkohola lietošanu darba laikā un vietā.

B. Baškere atzinīgi vērtē VM sadarbību ar IZM, taču norāda, ka nepieciešama lielāka sabiedrības un nevalstisko organizāciju iesaiste, jo šīs problēmas risinājumu var rast tikai starpnozaru sadarbības rezultātā un to neatrisinās tikai izglītība skolās.

H. Abu Meri informē, ka piedalījās diskusijās ar jauniešu centru pārstāvjiem, kuri pauduši viedokli, ka atkarību izraisošu vielu lietošanas problēmas nav iespējams atrisināt tikai ar aizliegumiem. Īpaši atzīmē nepieciešamību veidot paradumu maiņu atbalstošu vidi, piemēram, alkoholiskos dzērienus izvietojot nodalītā tirdzniecības zāles zonā.

A. Uršulskis uzsver kompleksas pieejas nepieciešamību alkohola lietošanas mazināšanas jomā – veselībpratības veicināšanu, mazāku vizuālo un fizisko pieejamību, fiskālo politiku.

3. Aktualitātes likumprojektu “Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā” un “Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā” virzībā *(Veselības ministrijas Sabiedrības veselības departamenta Veselības veicināšanas un atkarību profilakses nodaļas vecākā eksperte Elēna Zviedre)*

E. Zviedre ziņo par divu likumprojektu “Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā” un “Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā” virzības gaitu.

P. Leiškalns pauž atbalstu 20 gadu vecuma cenzai alkohola iegādei un lietošanai, jo jaunāki jaunieši vēl ir vidusskolēni, kā dēļ rodas risks, ka nodod iegādātos dzērienus citiem skolabiedriem. Nepieciešams, lai ir vienots regulējums ar Tabakas aprites likumu.

4. Uzvedības korekcijas programmu personām, kas sodītas par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola reibumā vai citu apreibinošo vielu ietekmē, īstenošana (*Satiksmes ministrijas Sabiedriskā transporta pakalpojumu departamenta direktora vietnieks Jānis Kalniņš, 15 min.*);

J. Kalniņš ziņo par sodīto personu statistiku, kā arī uzvedības korekcijas programmas īstenošanas procesu personām, kas sodītas par transportlīdzekļa vadīšanu alkohola reibumā vai citu apreibinošo vielu ietekmē.

H. Abu Meri precizē, vai uzskaitītie gadījumi tiek klasificēti un iedalīti sīkāk – personas ar atkarībām vai vienreizējs, gadījuma rakstura pārkāpums.

A. Stirna sniedz informāciju, ka personas statusu un tālāku rīcību (atkarības ārstēšanu vai uzvedības korekcijas programmu) nosaka speciālistu komisija, kas veic šo ārpuskārtas veselības pārbaudi, pirms vadītāja tiesību atjaunošanas.

H. Abu Meri jautā, kas finansē dalību šajā programmā.

J. Kalniņš norāda, ka uzvedības korekcijas programmas izmaksas sedz pati sodītā persona.

Dz. Mozgis aktualizē jautājumu par liegumu tirgot alkoholiskos dzērienus degvielas uzpildes stacijās (turpmāk – DUS) un jautā, kāda ir Satiksmes ministrijas pozīcija šajā jautājumā, jo Eiropas Savienībā ir pozitīva pieredze, lai mazinātu impulsīvu pirkumus.

H. Abu Meri norāda, ka šis priekšlikums netika atbalstīts otrajā lasījumā, un ierastā prakse liedz uz 3.lasījumu virzīt priekšlikumus, kas raisa tik smagas diskusijas. Likumprojekta Saeimas trešajā lasījumā parasti tiek veiktas nelielas korekcijas. Vienlaikus ir jāvērtē politiskais atbalsts šādam priekšlikumam.

P. Leiškalns vērš uzmanību, ka Saeimas kārtības rullis liedz atkārtoti sniegt priekšlikumu, kas iepriekš ticis noraidīts.

U. Reimanis skaidro, ka ir pētījumi par iepirkšanās kultūru DUS, Eiropas valstīs, kur svētdienās veikali ir slēgti, nav novērojams alkohola tirdzniecības apjoma pieaugums DUS. Norāda, ka DUS reģionos, līdzīgi kā pasta nodaļas, pilda sociālas funkcijas, nodrošinot pārtikas un citu preču pieejamību dzīvesvietas tuvumā. Pauž viedokli, ka automobiļu vadītāji bieži pat neapmeklē DUS telpas, bet izmanto norēķinus pie degvielas sūkņa.

P. Leiškalns atkārtoti uzsver DUS lomu reģionos, tostarp kā veikalam, kur legāli iegādāties alkoholu. Norāda, ka liegums tirgot alkoholu DUS var ievērojami veicināt nelegālā alkohola tirdzniecību.

P. Apinis norāda, ka atsevišķi nodalīts alkohols no pārtikas precēm spētu mazinātu impulsa pirkumus. Atkārtoti norāda, ka jebkurā tirdzniecības vietā jāmazina alkohola fiziskā pieejamība un mārketinga iedarbība, lai mazinātu impulsīvos pirkumus.

H. Abu Meri jautā, kā alkohola tirdzniecības ierobežojumus DUS vērtē narkologi.

A. Stirna atbild, ka personas ar alkohola atkarību šādi alkohola tirdzniecības ierobežojumi neietekmēs vai skars minimāli, bet tie var kalpot kā preventīvs rīks, kas mazina alkohola patēriņu jauniešu vidū. Jo tieši jauniešus visvairāk ietekmē marketings, gan akcijas, gan šie impulsa pirkumi, kad alkohols izvietots brīvi tirdzniecības zālē. Un tas ir solis uz atkarību attīstību.

P. Leiškalns vērš uzmanību uz alkohola ekspozīciju seriālos un filmās, kur tam bieži vien tiek piešķirts pozitīvs tēls.

5. Citi jautājumi

H. Abu Meri jautā, vai klātesošajiem ir citi jautājumi vai komentāri paužami.

A. Stirna aicina uzlabot atkarību ārstēšanas programmu pieejamību, palielinot finansējumu tām, kā arī norāda, ka jaunizveidotām uzvedības korekcijas grupām nepieciešami papildu apmācīti speciālisti.

H. Abu Meri pateicas padomes locekļiem un uzaicinātajiem par darbu, prezentācijām un noslēdz sēdi.

Pieņemtie lēmumi:

1. Padome pieņem zināšanai SPKC, VM un SM sniegtās prezentācijas.
2. Padome atbalsta likumprojektu “Grozījumi Alkoholisko dzērienu aprites likumā” un “Grozījumi Elektronisko plašsaziņas līdzekļu likumā” tālāku virzību apstiprināšanai Saeimas 3.lasījumā.
3. Satiksmes ministrijai sadarbībā ar Slimību profilakses un kontroles centru ziņot par īstenoto uzvedības korekcijas programmas aktivitāšu rezultātiem nākamajā Padomes sēdē.

Sanāksmes vadītājs

(paraksts**)ⁱ

Hosams Abu Meri

Protokolētāja

(paraksts**)

Elēna Zviedre

* aizpilda nepieciešamības gadījumā

ⁱizvēlēties vajadzīgo:

** PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN SATUR LAIKA ZĪMOGU

Parakstot manuāli ar pildspalvu papīra formas dokumentu dzēst iedrukāto tekstu - (paraksts*)